

Juuan kunnanhallitus

83900 JUUKA

LAUSUNTO SELVITYSMIEHEN LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VALTION- OSUUSJÄRJESTELMÄN UUDISTAMISESTA

Yleistä

Juuan kunnanhallitus toteaa lausuntonaan valtionosuusjärjestelmän uudistuksesta seuraavaa:

Valtionosuusuudistuksen on kaavailtu tulevan voimaan 1.1.2015 ja sen pääasiallinen sisältö noudattelee varsin hyvin hallituksen sille asettamia tavoitteita järjestelmän yksinkertaistamisesta, läpinäkyvyydestä, kriteerien vähentämisestä sekä niiden päällekkäisyyksien poistamisesta. THL:n ja VATT:in laatimia selvityksiä ei ole suoraan hyödynnetty, vaikka niitä on käytetty uudistuksen valmistelussa.

Uudistuksen lähtökohtana on se, etteivät kuntien valtionosuudet nouse nykyisestään, vaan ne jakaantuvat kuntien kesken eri tavalla. Kunnilla tulee kuitenkin olla jatkossakin mahdollisuudet selvittää lailla säädetyistä peruspalveluiden velvoitteista valtionosuuksilla ja koh-
tuullisella veroasteella rahoitettuna.

Valtionosuusuudistusesityksessä on usea merkittävä muutos jäänyt kuntien kannalta huonosti perustelluksi, jolloin niihin on vaikea ottaa yksiselitteisesti kantaa. Näin mm. uuden käyttöönotettavan sairastavuuskriteerin suhde eri sairauksien painoarvoihin tai suhde ikärakenteen vaikutuksen painoarvoon vaatisi yksityiskohtaisempia perusteluja. Samoin erityisen merkittävä, noin 700 miljoonan euron siirto olosuhde- ja tarvetekijöistä tasaukseen, sekä tasauslisän puuttaminen 100 prosentista 80 prosenttiin on jäänyt perustelematta. Myös uusi työpaikkaomavaraisuuskriteeri vaatii lisää perusteluja.

Esitys muuttaa merkittävästi kuntien keskinäistä asemaa ja kykyä selviytyä niille osoitetuista tehtävistä. Siksi valtionosuusuudistuksen perusteluissa olisi huomioitava ja julkilausuttava, miten uudistus tulee vaikuttamaan kuntien toimintaedellytyksiin. Uudistus on siinä määrin merkittävä, että sen voimaan tulossa olisi käytettävä riittävän pitkää siirtymäaikaa.

niin koulutus-, sosiaali- kuin terveydenhuollon menoissa.

Kaksi- ja vieraskielisyydellä on kieltämättä vaikutusta kunnan menojen suuruuteen mutta nyt aiottu painoarvo on kasvanut kymmenkertaiseksi ja sen vaikutus valtionosuuksiin on liian suuri. Syrjäisyyskertoimen muutoksen toteutuessa se ei enää vastaa niitä kustannuksia, joita aiheutuu kunnille, joissa yhdyskuntarakenne on hajautunut ja väestö asuu laajalti pitkin kunnan aluetta. Syrjäisyyskertoimen vaikutusta pitäisi kasvattaa, koska syrjäisyydellä ja alhaisella asukastiheydellä on suuri merkitys palvelukustannuksiin.

Omarahoitusosuuden korottaminen 131 € per asukas vähentää pienten kuntien lopullisia valtionosuuksia. Tasausmalli näyttää johtavan siihen, että suuret veropohjaltaan kohtuullisen hyvin menestyvät kaupungit tulevat tasauksen piiriin. Kustannus- ja olosuhdetekijöistä on siirretty rahaa 700 milj. euroa tasausjärjestelmän piiriin, juuri näillä tekijöillä on suurin vaikutus maaseutumaisten kuntien palvelurakenteeseen ja kustannuksiin.

Kuntien rahoituksen toimivuuden kannalta olisi tärkeää, että siihen liitetään lukioden ja ammattikoulujen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Luonnokseen tuo rahoitusuudistus ei sisälly miltään osin. Näin uudistuksesta on jäämässä pois myös lukioden ja ammattillisen koulutuksen kuntien rahoitustavan muutos nykyisestä tasasuuruudesta euroa/asukas-periaatteesta ikäluokkapohjaiseksi. Ammattikorkeakoulujen kuntarahoituksen poisto rahoitetaan esi- ja perusopetuksen sekä sosiaalipalvelujen rahoitusta, eli peruspalvelujen rahoitusta leikkaamalla. Ratkaisu on jo kaikkien tehtyjen valtionosuusleikkausten jälkeen kohtuuton. Valtiolla tämä leikkaustapa on edullinen, koska sitä kautta keskiasteen koulutusmenoja nopeammin kasvavien sosiaali- ja terveystoimen menoihin maksettavien valtionosuuksien kasvu vähenee.

Perustamiskustannusten valtionosuuksia tullaan siirtämään vuoden 2015 alusta peruspalvelujen valtionosuuksiin. Perustamishankkeiden rahoittaminen myös valtionosuudella olisi kuitenkin erittäin tärkeää, koska rakennuskannan korjausvelka kasvaa koko ajan. Erityisesti korjausinvestointeihin on hyvä kohdistaa valtion tukea varsinkin työllisyys- ja suhdanne-poliittisin perustein myös jatkossa. Kunnissa on valtavasti patoutunutta tarvetta mm. sosiaali- ja terveystoimen kosteusvaurioisten kiinteistöjen ja palvelurakenteiden muutosten vaatimiin investointeihin, joiden toteuttaminen on kuntien nykyisen talousahdingon aikana mahdotonta. Kuntien investoinnit ovat tärkeitä niin alueen talous- ja työllisyyskehitykselle kuin korjausvelan hallitsemiselle. Jos kunnan velka uhkaa kasvaa liian nopeasti talouden kantokykyyn nähden, myös investointeja on tarkasteltava kriittisesti.

Muita huomioita

Hallitus on puhunut vahvojen peruskuntien puolesta, mutta näyttää siltä, että uudistus tuottaa laajoille alueille heikkoja peruskuntia, joilta puuttuu rahaa. Tavoite on toki kaikessa hiljaisuudessa hyväksytyn valtakunnallisen kehityksen suuntainen, jolloin tavoitteena on maaseudun elinmahdollisuuksien rajoittaminen ja kasvukeskusten kehi-

Uudistus tulisi voimaan jo 1.1.2015. Juuan kunnan menettäessä uudistuksen yhteydessä valtionosuuksia 163.000 € (vaikutus 0,3 % veroprosenttiin) uudistusta ei tulisi toteuttaa esitetyssä muodossa ollenkaan. Ko. summan menetys tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sosiaali- ja terveystoimessa viiden lähihoitajan vakanssin vuosipalkkakustannuksia.

Nykyinen järjestelmä kattaa esitettyä mallia paremmin palveluiden tuottamisesta aiheutuvat erilaiset tekijät ja vastaa paremmin perustuslain asettamiin reunaehtoihin kansalaisten palveluiden tasapuolisesta järjestämisestä. Jos uudistus on tarkoitus toteuttaa luonnoksen mukaisesti, sen voimaantulo vaatisi vähintään 2-3 vuoden siirtymäajan.

Jaakko Ruokolainen

Kunnanhallituksen pj

Pekka Pietiäinen

Kunnanjohtaja